Lucian IONICĂ
NASTURII

Directorul Complexului mondial pentru producerea nasturilor era singur în moderna sufragerie, soţia şi băiatul plecaseră seara trecută pentru două zile la părinţii ei. Se uită la ceas. După ce va efectua obişnuita inspecţie de si'îrşit de săptămînă, va putea să decoleze şi el. Abia aştepta să scape de toate obligaţiile şi răspunderile ce l apăsau.

Termină micul dejun sintetic şi porni spre biroul său directorial, unde se ajungea direct din salon. Apartamentul familial, împreună cu biroul în care se consumau o parte din evenimentele Complexului, se aflau într o frumoasă vilă, numită „vila directorului".

Privind la bărbatul de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat de „casă", puteai crede că are de gînd să se apuce de cine ştie ce activitate domestică. La început şi lui i a venit greu să se obişnuiască cu ideea că este suficient să deschidă şi să treacă printr o simplă uşă pentru a păşi din existenţa privată în cea publică, oficială. Cînd ieşea din vilă lucrurile stăteau invers : nu se putea obişnui cu gîndul că se află totuşi la el acasă. De jur împrejur se aflau bazinele de reproducere : din cauza perdelelor de pomi sădite între dreptunghiurile de apă nu vedea prea departe ; era izolat, puţinii subalterni îşi aveau răspîndite vilele în tot Complexul.

Intrînd în birou, privirea i a fost atrasă de becul semnalizator ce clipea galben. Se apropie de calculator şi ceru un rezumat în două rînduri asupra problemei ivite. Se auzi un şuierat, ca o respiraţie mai adîncă. şi maşina lăsă să cadă în colectorul translucid o fîşie îngustă de hîrtie. O luă şi citi :

„În Sistemul mondial de osmoză a informaţiilor a fost difuzat un articol în care se cere desfiinţarea Complexului."

Reciti. Asta i culmea, îşi zise după un moment şi ceru întreg materialul difuzat. Maşina mai oftă o dată şi eliberă textul cerut.

„După cum se ştie, concentrarea producţiei bunurilor în centre gigantice, specializate pe un anumit produs, sau pe o familie ele produse, se dovedeşte a fi unica modalitate de a supravieţui în epoca actuală a superautonomiei cibernetice. De avantajele acestui sistem productiv super-raţionalizat şi computerizat beneficiem cu toţii. Cum am putea exprima mai bine situaţia existentă decît folosind expresia : abundenţa abundă !

Nu vreau să mă alătur filozofilor care discută influenţa bunăstării (exagerate, zic unii) asupra caracterului individual şi asupra sănătăţii sociale. Nu voi susţine deci nici că spiritul se pierde în bunurile bunăstării, în opulenţă, şi nici că cloar aşa se poate elibera de materie, prin subsumarea ei. Nu doresc să teoretizez. Vreau doar să arăt, practic, nu teoretic, că raţionalul, adică eficienţa maximă, nu implică axiologicul. Oricine ştie că nu tot ceea ce este necesar este şi bun. Dacă aşa stau lucrurile va trebui să admiteţi posibilitatea apariţiei unui conflict. Se pot naşte forme deviante axiologic dar justificate raţional, prin calcul, întrebarea care se pune este următoarea : cum şi în ce sens se poate rezolva conflictul.

Dar, cum spuneam, nu intenţionez să teoretizez. Voi lua în discuţie o situaţie practică, un „caz", care va ilustra, cred. cele afirmate mai sus : Complexul mondial pentru producerea nasturilor.

Toţi nasturii, mari şi mici, electronici sau nu, care s au purtat în ultimii douăzeci de ani în sistemul nostru solar au fost realizaţi acolo. Chiar şi nasturii de care dumneavoastră v aţi plictisit şi pe care îi predaţi la Punctele de colectare a materialelor reciclabile, tot acolo ajung. Pînă la construirea lui, nasturii se produceau după o foarte veche tehnologie : o masă plastică era presată în matriţe. Simplu, economic, dar, din cauza masei plastice, poluant. Specialiştii au căutat şi au găsit o altă metodă bazată pa procese naturale, îndrăzneala soluţiei a fost şocantă : prin mutaţii genetice succesive, dintr o specie de peştişori cu carapace osoasă, ce trăiesc în Oceanul Planetar, s au obţinut nişte vietăţi a căror „carapace" ia forma unor nasturi. Cînd ajung la mărimea dorită, sînt introduşi într o soluţie care îi sacrifică şi face să se desprindă

carnea. Primii nasturi obţinuţi astfel nu au fost frumoşi. Nici productivitatea nu era mulţumitoare. Dar acestea nu au fost decît inerentele greutăţi ale oricărui început. Azi, doisprezece oameni asigură necesarul de nasturi pentru întreaga populaţie, într un număr imens de modele.

Aceasta a i'ost partea frumoasă, dar există şi un revers al medaliei. Pentru a înţelege ce înseamnă cu adevărat aceşti nasturi, ar trebui să asistaţi la momentul în care peştişorii nasturi sau scoici sau melci, sau ce vor mai fi fiind acum, sînt introduşi în baia de curăţire şi cum, după cîteva clipe, începe să se audă un sfîrîit, de parcă ar fi fost puşi în ulei încins, să vedeţi soluţia din baie tulburîn du se roşiatic şi băşicuţele spărgîndu se la suprafaţa lichidului ca într o cupă de şampanie. Din timp în timp, pînă la sfîrşit, o lopată metalică, strălucitoare, trece de la un capăt la altul al bazinului ajutînd carnea să se desprindă.

Uitîndu mă la mişcarea pendulatorie a ochilor electronici, la întregul sistem care prelucra acele fiinţe vii, dintr o specie fără istorie, om fiind, am avut senzaţia că stau la rînd, că aştept să se elibereze un bazin pentru a fi eu însumi preluat.

Trecînd peste impresia mea particulară, care ar putea fi a unei persoane exagerat de sensibile, vă întreb, este normal ce se întîmplă acolo ? Nu, nu este admisibil aşa ceva ! La consecinţele negative ale poluării trebuie să căutăm soluţii morale, în numele acestei idei, în numele speciei noastre cer ca producţia de nasturi cu actuala tehnologie să fie imediat oprită, iar Complexul mondial pentru producerea nasturilor să fie desfiinţat !"

Directorul lăsă hîrtia pe birou. Textul în sine nu era mare lucru. Numele autorului nu i spunea nimic. Articolul, de bună seamă, nu era decît partea aisbergului de deasupra apei. De cine a fost pus să scrie ? Interesele cui le apără ? Iată ce trebuia să afle cit mai repede cu putinţă ca să aibă timp suficient pentru a contracara. Desigur că nu era decît începutul unei campanii. Te pomeneşti că vor să l scoată pe el vinovat şi să l facă să plătească oalele sparte de alţii, pe el care era încă student cînd s a construit Complexul. Nici nu dorise să vină aici. Doar nu se chinuise învăţînd atît pentru a ajunge să fabrice nasturi. A venit totuşi pentru că nu a avut încotro, dar şi a îndeplinit conştiincios sarcinile, a fost modest, a stat la locul lui şi astfel a urcat treaptă cu treaptă pînă a ajuns aici, iar de aici se mai poate urca. Şi acum, cînd ar fi trebuit să se bucure de roadele muncii sale, vine cineva, un nu ştiu cine, care vrea să strice totul. De ce tocmai acum ? Să fie consecinţa acelei greşeli petrecute cu cîtva timp în urmă ? Dar „greşeala" s a dovedit benefică, a dus la lansarea unei noi mode.

Într o zi calculatorul greşise soluţia din baia de curăţire şi peştişorii nasturi nu au mai fost distruşi complet. Inlăuntrul carapacei, în nasture adică, a rămas inima care, printr un fenomen în curs de cercetare, se mărise şi continua să bată. Greşeala nu a fost observată şi au ajuns în comerţ. Succesul a fost enorm. Toată lumea dorea nasturi vii. Cererea a crescut fantastic. Nasturii vii cuceriseră prin inedit şi, spun unii, prin gingăşie. Dacă purtai astfel de nasturi cînd te aflai într un loc liniştit, de exemplu o sala de lectură şi, atunci cînd nu se mai mişca nimeni, îţi ţineai răsuflarea, ai fi auzit : tic, tic, tic...

Celor de la „proiectare" nu le rămînea decît să împlinească ceea ce înfăptuise hazardul. Cineva propuse să se înlocuiască inima vie cu un montaj electronic care ar fi avut avantajul unui „.tic tac" mai puternic. Se şi realizase o serie de proba, dar nu s a vîndut. Nu ne putem atașa fără complexe decît de fiinţe vii, fusese concluzia. Aşa că renunţaseră.

Producţia crescuse foarte mult. Beneficiarii erau mulţumiţi, iar şefii îl felicitaseră.

Principala sa sarcină ca director al Complexului mondial pentru producerea nasturilor era să i asigure huna şi continua funcţionare, să prevină orice situaţie care ar putea să ducă la diminuarea producţiei. Articolul şi mai ales ceea ce se ascundea după el reprezenta o asemenea ameninţare directă.

Ajuns aici cu raţionamentul, constata cu satisfacţie deplina unitate dintre interesele sale şi cele ale întreprinderii, în consecinţă, ceru calculatorului să obţină orice informaţie în legătura cu autorul articolului şi împrejurările în cară a fost difuzat. Sistemul informaţional mondial, la

care era cuplat, cuprindea o mulţime de bănci de date râs pîndite pe planetă şi aiurea. Socotea că era imposibil să nu se găsească într una din ele ceea ce îl interesa. Cine dirija toată povestea, ce urmăreau, care era pretextul oficial, dar adevăratul motiv, care erau punctele sale slabe, pe cine dintre colaboratorii săi se putea baza. ce trebuia să facă ?

Pînă va primi rezultatul investigaţiei solicitate, avea timp să efectueze verificarea săptămânală a stării de entropie a Complexului, mereu se ivea cîte o dereglare, ba ici. ba colo şi i crea necazuri.

Ceru deci lista subsistemelor a căror probabilitate de a ieşi din parametri normali depăşea limitele de siguranţă. Ca de obicei, pe primul loc, la mare distanţă de celelalte, se afla sectorul de proiectări, trecu peste el şi se hotărî să se ocupe de următoarele subsisteme : bazinele 8 şi 17.

Ieşi şi se urcă în maşină, aceasta se ridică de îndată în fundîndu l în scaun, vila se făcu mică şi, judecind după acoperişul cu baterii solare, mate, întunecate, ce contrastau cu miile de sclipiri ale apei din bazine, părea chiar fără importanţă. Saltul îl eliberă doar pentru un moment de obsesia articolului.

Maşina coborî pe locul de aterizare cel mai apropiat de bazinul 8. Porni pe jos. În umbra pomilor.

Ajuns la bazin, comută instalaţia de supraveghere pe ..verificare" şi luă la rînd fiecare bloc. Începu cu sertarele de comandă, dar nu găsi nimic ce ar fi putut să se defecteze în curînd. Continuă cu transmisia, dar nici aici nu găsi nimic. De abia la unul din blocurile de execuţie, şi anume la alimentarea cu apă, constată o diminuare a debitului. Toate elementele instalaţiei funcţionau normal, dar debitul era uşor micşorat. Ce se întîmpla ? Cercetă schema instalaţiei, de unde să înceapă ?

După un ceas se lăsă păgubaş. Scăderea debitului nu era atît de mare ca să pună în pericol şarja din bazin. Putea să aştepte pînă la maturizarea ei.

La celălalt bazin rezolvă problema uşor, apoi se aşeză pe marginea lui lăsînd picioarele să atîrne deasupra apei. În bazin se produse o mişcare : peştişorii nasturi începură să se îndrepte spre locul unde era el. Incet încet se strîn geau îndesîndu se, se lipeau unii de alţii. Nu mai aveau loc. Cei din spate începură să se urce peste trupurile celorlalţi şi astfel, o masă informă, mişcătoare părea că vrea să iasă din apă. Atunci, absent, cu gîndul în altă parte, ridică mîna şi lăsă să se scurgă din pumn praful roşcat cu care erau hrăniţi. Mormanul de carne vie păru să explodeze. Cîteva secunde în dreptul său apa bolborosi ca atunci cînd dă în clocot, îşi retrase instinctiv picioarele şi se aşeză pe iarbă la umbra unui copac din apropiere.

Dacă nu l căutase pînă atunci nici unul dintre subalterni, înseamnă că nu erau alte probleme deosebite şi activitatea se desfăşura normal. Chiar dacă ar fi intervenit ceva, calculatorul l ar fi informat mai repede şi mai complet decît oricare dintre ei.

Pacea din jur, soarele strălucind, cerul albastru, aerul imobil şi cald, cîte un clipocit în bazin subliniind liniştea, nu erau, ştia bine, decît calmul de dinaintea furtunii.

Se ridică şi porni spre maşină. Se lăsase cuprins de nelinişte. Avea sentimentul că evenimentele se vor precipita. Nu era timp de pierdut. Trebuia să se pregătească. Va trece mai întîi pe la puţinii săi subalterni pentru a vedea în ce ape se scaldă. Se va trăda vreunul ?

Maşina îl purtă, asemeni săriturilor unui cosaş în iarbă, la toate punctele de lucru. La grupa de proiectare stătu cel mai mult. In acelaşi timp îi invidia şi îi dispreţuia pe designeri pentru uşurinţa cu care luau lucrurile, pentru viaţa fără de griji. Deşi îl respectau ca şef, şi nu avusese niciodată vreun motiv să se plîngă din pricina aceasta, îşi dăduse seama că, de fapt, puneau prea puţin preţ pe funcţia sa şi pe orice altă poziţie ierarhică. Foloseau un alt cod de valori şi. din cîte înţelegea, i se părea labil. Sînt artişi, ce le pasă ! Aveau un pian de cîteva modele noi de nasturi pe lună, îl îndeplineau întotdeauna la timp. chiar Şi atunci cînd unii dintre ei erau plecaţi în concediu, în rest nu i interesau deloc celelalte probleme ale Complexului. L ar fi

măgulit să i ştie cit de cit preocupaţi de ceea ce i dădea lui bătaie de cap, gata să aprecieze eforturile pentru asigurarea bunului mers al producţiei. Niciodată nu l întrebaseră cum de reuşeşte să le obţină toate materialele cerute, cum de pune mîna, la preţuri avantajoase, pe instalaţiile şi aparatele cele mai noi, cum de realizase creşterea substanţială a producţiei, fără noi investiţii ş.a.m.d. Poate din cauza acestei lipse de interes pentru latura administrativ inginerească a Complexului, calculatorul, programat de ingineri, punea mereu în fruntea listei subsistemelor cu cea mai crescută probabilitate de dezorganizare, atelierul de proiectare. Nu, nu din partea lor putea veni ameninţarea, conchise directorul. Fusese ultimul punct al inspecţiei sale şi se întorsese la vilă. Nici unul din angajaţii Complexului nu lăsase să se întrevadă că ar fi ştiut ceva despre materialul difuzat în sistemul informaţiilor publice.

Intră în birou şi se aşeză la pupitrul calculatorului. Ceru rezultatul investigaţiei asupra împrejurărilor în care apăruse articolul. Maşina răspunsese instantaneu ,,că nu descoperise nimic". Cercetase toate băncile de informaţii la care avea acces, dar nu găsise nici o referire, în schimb, apăruse un nou articol.

Directorul luă foaia de hîrtie şi, lăsat pe spate, o citi. De data aceasta atacul îl viza personal. Numele său era subliniat. Autorul articolului arăta că, nefiind controlat de multă vreme ceea ce într un anumit sens era adevărat directorul abuzase de încrederea acordată şi, din dorinţa de a parveni, se folosise de un mijloc nedemn pentru un specialist de talia sa : orientase producţia de nasturi pe direcţia minimei rezistenţe, pe calea gustului celui mai puţin format al cumpărătorilor, avizi întotdeauna de lucruri senzaţionale, îşi confecţionase succesul prin metode ieftine, facile. De aici se trăgeau concluzii negative despre caracterul său şi se exprima nedumerirea asupra modului în care fusese posibil să ajungă într o asemenea funcţie de răspundere. Deşi nu se cerea explicit să fie schimbat, era evident pentru oricine că de fapt asta se urmărea. I se făcu scîrbă. Aceasta era răsplata pentru munca depusă, pentru tot ceea ce făcuse în aceşti ani ca sp pună

Complexul pe picioare ! Oare îşi mai aminteau în ce situaţie jalnică îi preluase conducerea ? Asta se trece cu vederea ?

Acum, că era vizat personal, nu mai putea aştepta, trebuia să contraatace imediat. Îi va da în judecată pentru calomnie, va cere despăgubiri. Doar fusese prudent, nu făcuse nimic fără aprobări scrise. Totul se afla păstrat în arhivă. Personal era acoperit. Dacă nu şi vor rupe dinţii în el, în mod sigur şi i vor rupe în şefii săi, care îşi dăduseră acordul şi semnaseră.

Sînt încă puternic, aş putea să le fac o mică demonstraţie şi să întrerup producţia pretextînd o cauză tehnică. Nu, mai bine nu, ar putea să mă acuze de incompetenţă profesională.

Înainte de a se hotărî să acţioneze în vreun fel oarecare ar fi fost bine să discute cu şeful său din Ministerul Interplanetar, îl chemă la televideofon. Nu era acolo, dar găsi pentru el un mesaj înregistrat, prin care l anunţa că tocmai plecase spre Complex. Dacă se deplasează personal de pe planetoidul artificial unde îşi avea sediul Guvernul Interplanetar pînă aici, înseamnă că problema este foarte gravă. Să se fi simţit ameninţat şi el ? Ce hîrtie semnase şeful său direct şi ce semnaseră alţii ? Nu şi mai amintea cu precizie. Coborî în subsol, la arhivă, pentru a căuta personal, nu prin calculator dacă era pus sub observaţie. Răsfoi nenumărate dosare, dar nu găsi documentele căutate. Dispăruseră.

In cursul după amiezii, la vila direcţiunii din Complex, sosi şeful, susţinătorul şi prietenul său din Ministerul Interplanetar doar aşa îi spusese odată, ,,sînt prietenul tău, aşa să ştii". O fi venit oficial sau este într o călătorie particulară, se întrebă directorul în timp ce l conducea în eleganta sufragerie, înaltul funcţionar se lăsă pe un scaun mimînd oboseala călătoriei, în care de fapt dormise mai tot timpul, şi aştepta ca protocolul să se desfăşoare după tipicul obişnuit. Ceva tărie naturală, o gustare, întrebări despre sănătate, ce mai e nou prin minister, ce se mai aude, pe unde a mai călătorit în ultima vreme...

Directorul Complexului se decise să treacă imediat la ofensivă şi profita de răgazul oferit de servirea mesei.

Automatul fusese reglat la poziţia „protocol deosebit”.

Ce înseamnă atacurile astea din sistemul de osmoză a informaţiilor ?

Reprezentantul ministerului ridică o privire blînd dojenitoare :

Dragă, chiar nu vrei să mi tihnească, să o lăsăm pe după... doar pentru problema asta am venit...

Cît timp mincară, înaltul funcţionar se arătă foarte bine dispus, volubil şi vorbi despre nenumărate lucruri, toate fără importanţă, încercările directorului de a aduce discuţia spre subiectul care l interesa fuseseră ocolite cu abilitate. Ridicîndu se de la masă, funcţionarul superior din minister se apropie de director şi i spuse :

A fost excelent, îmi placi, ştii să primeşti cum se cuvine un musafir, chiar şi atunci cînd ţi a ajuns cuţitul la os. Ai stil şi eu apreciez asta. Nu, nu spune nimic, şi întinse braţul cu palma ridicată, ştiu ce vrei să zici. Lasă mă mai întîi să continui... Cele două articole şi vor mai apărea încă vreo două, semnate de diverşi necunoscuţi sînt scrise de mine. Nu te holba aşa ! Să ţi explic despre ce este vorba. Nu ştiu dacă ai aflat, dar cred că nu, deoarece informaţia este confidenţială, una dintre misiunile noastre de graniţă a intrat în contact cu o civilizaţie foarte deosebită de a noastră, şi ştii cum sînt civilizaţiile astea, îţi creează numai probleme, mai bine de n ar fi descoperit o. Dar. ce să i faci, lucrurile nu se mai pot da înapoi. Necazul cu civilizaţia asta este următorul : au nişte principii morale foarte înalte şi, în general, sînt cam rigizi. Experţii noştri în chestiile acestea au descoperit că ar produce o impresie foarte proastă dacă s ar afla de actuala tehnologie de fabricare a nasturilor, ceea ce ar influenţa stabilirea unor bune relaţii de cooperare ; ba, mai mult. ar exista pericolul unor măsuri represive din partea lor. Deci. s a hotărît desfiinţarea Complexului, şi mie, care mă ocup de el, mi a căzut pleaşca organizării acestui lucru. Nu i uşor. Trebuia găsit un pretext şi creată o stare de spirit corespunzătoare, cu atît mai greu de obţinut acum. de cînd cu succesul nasturilor vii. Pe de altă parte, în cazul în care noua civilizaţie va afla totuşi că a existat un asemenea Complex, vom avea nevoie de ţap ispăşitor, pe spatele căruia să aruncăm toată vina, adică a fost o excepţie, un accident datorat unui individ etc., etc. Ne trebuia o soluţie cît de cit plauzibilă şi ai fost ales tu. Îţi dai seama că e numai o chestie de formă, nimeni din minister nu o ia în serios. E doar aşa, ca o măsură de siguranţă. Vom avea grijă să te recompensăm pentru toate necazurile pe care s ar putea să le ai, nu ţi face nici o grijă.

Dar documentele prin care aţi aprobat toate proiectele şi planurile mele de ce au dispărut ?

Ai descoperit o şi pe asta ? ! Ştiam eu, şi le spuneam mereu şi celorlalţi, că eşti un băiat deştept şi ai să ajungi departe. Vei face carieră. Din cauza asta nici nu încerc să mă ascund după deget. Observi că vorbesc deschis. Trebuie să înţelegi că nu ne puteam permite să lăsăm aproape la voia întîmplării documente de o asemenea importanţă. Am luat doar măsuri minime de precauţie. Aici nu este vorba despre interesul meu sau al tău, ci de interesul a miliarde de indivizi, în comparaţie cu care noi doi nici nu contăm. Este vorba de binele întregii noastre civilizaţii răspîndită pe atîtea planete. Nu ne putem angaja, pentru moment, într un conflict extern, în sfîrşit, cred că ai înţeles, nu există o altă cale. Sper că ai să colaborezi şi nu vei face prostii.. Nu te speria, totul se va termina cu bine. Ar mai fi o problemă în care te rog să mă ajuţi, pentru că tot mie mi au dat o : sistăm producţia, dar cu ce înlocuim nasturii ? Cum vom face faţă la marea cerere de nasturi ? Sper să nu mă laşi tocmai într o asemenea situaţie încurcată. Dacă ai reuşit mai demult să pui pe picioare Complexul, cred că vei reuşi şi acum, în problema aceasta... îmi pare rău că nu mai pot rămîne, deşi mi ar face o plăcere deosebită, dar mîine dimineaţa ani un consiliu important şi trebuie să mă pregătesc. Mai trec eu pe aici... Hai, nu mai fi aşa de trist !... Vor trece toate şi le vom uita. Sper că ne am înţeles ?

Da, îngăimă directorul.

La despărţire, pe platforma de parcare a maşinilor, directorul nu găsi să întrebe decît :

Pe unde vine civilizaţia asta nou descoperită ?

Să ţi spun sincer, habar n am, nu de asta îmi arde mie acum. De fapt, nici nu are importanţă zona cosmică din care vin. Am văzut zilele trecute un film de prezentare, au o planetă acoperită în cea mai mare parte de mări şi oceane. Cu toate acestea ei s au dezvoltat pe porţiunea de uscat rămasă, doar strămoşii lor foarte îndepărtaţi au trăit cîndva în ocean. Poftim, înţelege i dacă poţi ! Mai mult, acolo ar fi apărut la început viaţa pe planeta lor. Îţi dai seama că din această cauză trebuie să fim foarte prudenţi. Dacă ar fi numai problema asta, încă ar fi bine, dar mai sînt încă o mie de alte încurcături. Dacă ai şti ce nebunie e acum în minister ! De fiecare dată cînd se descoperă o nouă civilizaţie este la fel, cu toate acestea nu pot spune că m am obişnuit. Sincer te invidiez pentru liniştea şi pacea ta de aici... Pe curînd !
Funcţionarul superior din minister închise portiera în urma sa, maşina se ridică vijelios şi porni în direcţia cosmodromului.

All contents copyright © 2004. All rights reserved